

Examining Turkish Textbooks in Terms of Theme Teaching

*Feride UGAN*¹ & *Murat ATEŞ*²

Abstract

In this study, it is aimed to examine the secondary school Turkish textbooks in terms of theme teaching. Textbooks-5th Grade Anuttepe, 6th-7th-8th Grades MEB, 6th Grade Ata and 7th Grade Özgün Turkish Textbooks-were analysed using the document analysis method. As a result of the investigations, it was concluded that the activities related to theme teaching in the examined textbooks show a distribution in accordance with the compulsory and optional themes determined in the Turkish curriculum, the compulsory and elective themes determined in the program are included at every grade level, the activities do not show a homogeneous distribution in terms of language skills, listening skill is a skill that is neglected in activities, the direct text-based activities related to the theme are mostly aimed at reading/comprehension basic skills, the activities give the impression of being the same despite the fact that the activities related to speaking and writing skills allow to be answered independently from the text, the instructions in the activities are generally clear and understandable, activities can be developed in terms of functionality, each of the activities prepared in the context of the theme is in accordance with the subject suggestions that may develop around the main theme, the activities are suitable for the acquisitions in terms of basic language skills in the Turkish curriculum.

Keywords

Turkish Textbook
Theme
Theme Teaching
Turkish Teaching

Article Info

<i>Received</i>	03.04.2023
<i>Reviewed</i>	11.06.2023
<i>Published</i>	31.06.2023
<i>Doi Number</i>	10.29228/ijlet.69208

Reference

Ugan, F., & Ateş, M. (2023). Examining Turkish textbooks in terms of theme teaching. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(2), 33-51.

¹ YL Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, uganferide42@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8913-523X.

² Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, mates@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7361-6389.

International Journal of Languages' Education and Teaching

E-ISSN: 2148-2705

Cilt 11, Sayı 2, Haziran 2023

Orijinal Araştırma Makalesi

Türkçe Ders Kitaplarının Tema Öğretimi Açısından İncelenmesi

Özet

Bu çalışmada, ortaokul Türkçe ders kitaplarının tema öğretimi açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Ders kitapları-5.Sınıf Anıttepe, 6-7-8. Sınıflar MEB, 6.Sınıf Ata ve 7.Sınıf Özgün Türkçe Ders Kitapları- doküman analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda incelenen ders kitaplarındaki tema öğretimine ilişkin etkinliklerin Türkçe programında belirlenen zorunlu ve seçmeli temalara uygun birer dağılım gösterdiği, programda belirlenen zorunlu ve seçmeli temalara her sınıf seviyesinde yer verildiği, etkinliklerin dil becerileri anlamında homojen bir dağılım göstermediği, dinleme becerisinin etkinliklerde ihmâl edilen bir beceri olduğu, temaya ilişkin doğrudan metne dayalı etkinliklerin daha çok okuma/anlama temel becerisine yönelik olduğu, konuşma ve yazma becerisine ilişkin etkinliklerin metinden bağımsız cevaplandırılmaya imkân sunmasına rağmen etkinliklerin birbirinin aynısı izlenimi verdiği, etkinliklerdeki yönergelerin genel anlamda açık ve anlaşılır olduğu, etkinliklerin işlevsellik noktasında geliştirilebileceği, tema bağlamında hazırlanan etkinliklerin her birinin ana tema etrafında gelişebilecek konu önerilerine uygunluk halinde olduğu, etkinliklerin Türkçe öğretim programında yer alan temel dil becerileri açısından kazanımlara uygun olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Türkçe Ders Kitabı

Tema

Tema Öğretimi

Türkçe Öğretimi

Article Info

<i>Gönderim Tarihi</i>	03.04.2023
<i>Kabul Tarihi</i>	11.06.2023
<i>Yayın Tarihi</i>	31.06.2023
<i>Doi Numarası</i>	10.29228/ijlet.69208

Kaynakça

Ugan, F., & Ateş, M. (2023). Türkçe ders kitaplarının tema öğretimi açısından incelenmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 11(2), 33-51.

Giriş

Türkçe öğretimi, Program bağlamında belirlenmiş tüm hedef ve kazanımlara ulaşmak için öğretim kurumlarında ders kitaplarını kullanmaktadır. Öğrenme süreçlerinde en sık başvurulan temel gereçler ders kitapları olmakla birlikte Türkçe ders kitapları temalardan, temalar bağlamında verilmiş okuma ve dinleme/izleme metinlerden ve bu metinlere bağlı etkinlikler ile tema sonu ölçme değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır. Arı'ya (2013:39) göre öğrenci ders aracı olan ders kitabını uzun bir süre boyunca sınıfta, evde ve çeşitli yerlerde kullanıp bir nevi öğrenci kitapla uzun bir arkadaşlık kuracaktır. Bu bakımdan ders kitapları fiziksel ve biçimsel açıdan sağlam ve kullanışlı olmalıdır. Şen'e (2008:765) göre Türkçe ders kitabındaki tema metinleri temel dil becerilerini kazandırmada ve toplumsal değerlerin gelecek nesillere ulaştırmada en önemli kaynaklardır.

Türkçe öğretimi süreçlerinde etkinliklerin çok önemli bir işlevi bulunmaktadır. Karataş (2019:32) etkinlikleri "öğrencileri amaçladıkları ve ihtiyaç duydukları alanlarda geliştirmeye ve öğrencilerin öğrenmelerini anlamlı kılmaya yarayan öğrenme aracı olarak" şekline tanımlamıştır. Sarıkaya (2019: 564)'ya göre öğrencilerin önemli kaynağı olan ders kitabının iki unsuru metinler ve etkinliklerdir. Metne bağlı bu etkinliklerin TDÖP' e uygun olması gerekmektedir. Etkinlikler Program'ın beklentilerine uygun, dört temel beceriyi dengeli bir biçimde destekleyecek özelliğe sahip olmalıdır. Etkinlikler, ders içi ve dışı süreçlere ait olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir. Etkinlikler aracılığıyla öğrencilerin dil becerileri ile düşünme becerileri gelişmektedir. Çevik ve Güneş'e (2017:273) göre etkinlikler tüm dil becerileri ve zihinsel becerilerden faydalanma olanağı sağladığı için konuşma, yazma, anlatma, dinleme, izleme, okuma, anlama gibi becerilerin aynı anda kullanılmasına ve geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Etkinliklerin yapılandırıcılığı öğretimin ilkelerine uygun, öğrenciyi öğrenme süreçlerinde aktif kılacak, bireysel ve grup çalışmalarını desteklenebilir özelliklere sahip olmaları önemlidir.

Ders kitabı, öğretmenlerin ilgili dersin öğretim programına uyumlu biçimde sıralı, plânlı ve hedef gözeterek öğretim uygulamaları yapılmasına olanak tanıyan, öğrencilerin de ders içi ve ders dışı çalışmalarında esnek olarak başvurabilecekleri bir öğretim materyalidir. Ders kitabı, "Eğitim felsefelerinin yönlendirdiği eğitim programlarının en önemli somut ürünüdür." (Hayırsever, 2010: 31). Ders kitabı, Türk Dil Kurumu (TDK) Türkçe Sözlükte "Bir dersin öğretimiyle ilişkili olarak hazırlanan ya da seçilen herhangi bir kitap, belirli ölçülere göre incelendikten sonra belli bir okul, sınıf ve ders için öğretmen ve öğrencilere temel kaynak olarak salık verilen kitap." biçiminde tanımlanmaktadır. (TDK, 2011). Ders kitapları hakkında farklı açıklamalara gidilmiştir. Ders kitabı, "Eğitim felsefelerinin yönlendirdiği eğitim programlarının en önemli somut ürünüdür." (Hayırsever, 2010:31). Ders kitabı, "Bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ve ölçme değerlendirme boyutları dikkate alınarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan en önemli basılı öğretim materyalidir." (Demirel ve Kıroğlu, 2006:9). Bircan, (2014) ders kitaplarının öğrencilerin öğrenme süreçlerini öğrenme konusunun ne olduğu ve nasıl öğrenileceği konusunu belirleyen bir materyal olduklarını belirtmiştir. Alkış Küçükaydın (2013)'a göre çeşitli çözüm yolları sağlaması, açık uçlu ve yorumlanabilir sorular içermesi bakımlarından bilginin yapılandırılmasında çok etkilidir. Ders kitapları, öğrencilerin seviyelerine uygun, duyuşsal ve bilişsel becerilerin geliştirilmesi amacıyla metinlerden faydalanan, öğretim programlarında belirlenen hedef ve kazanımların edinilmesine aracılık eden ve çeşitli eğitim uygulamalarını içeren basılı öğretim materyalleridir. (Çomak, 2009; Baran, 2015). Tekeli Yıldızhan, (2010). Bugün kullanılan ders kitaplarının tüm paydaşları bakımından temel

öğretim materyalleri olduğunu iddia ederken öğretimin kaliteli hâle gelmesine yardımcı olduklarını ifade etmiştir. Ders kitapları, öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımına imkân sağladığından için sınıf yönetiminde gelişme ihtimali olan engel ve problemlerin önlenmesi açısından önemli yere sahiptir. Öğrencilere sınıf içerisinde farklı ve çeşitli uygulama etkinlikleri sunan ders kitaplarının mesleğe yeni başlamış öğretmenlere de rehberlik ettiğini söylemek yerinde olacaktır.

Okullarda okutulan Türkçe derslerinde Türkçe ders kitapları, Türkçe öğretmenleri tarafından referans alınan temel ders gereçlerinden biridir. Ders kitapları, öğretim programı ışığında, öğretmenlerin ve öğrencilerin ders süreçlerinde faydalandıkları ana materyal olarak varlık göstermektedir ve ders kitabından tamamen bağımsız bir öğrenme-öğretme sürecinden söz edilemez. Çünkü ders kitapları en sık ve en yaygın kullanılan öğretim materyalidir (Güneş, 2002).

Yapılan tanımlardan hareketle ders kitapları hakkında öğrencilere düşünme sorumluluğu veren, öğrencilerin bilgilerini oluşturarak hafızalarını zengin kılan, öğrenme-öğretme süreçlerinin verimini destekleyen, programlarda belirlenen hedeflere ulaşmayı sağlayan araçlar oldukları söylenebilir. Ceyhan ve Yiğit'e (2004: 26) göre ders kitaplarının öğrencilere kendi alanlarıyla ilgili bilgileri bulma ve kullanma yollarını göstermek, öğrencilere ve öğretmenlere kaynaklık ve kılavuzluk etmek, öğrencilere kişisel ve toplumsal deneyimler kazandırılmasında öncü olmak gibi temel amaçları ve bilgi vermek, bilgileri dizgeleştirmek, kendi kendine çalışmaya ve öğrenmeye olanak sağlamak gibi temel işlevleri bulunmaktadır.

Ders kitapları, çeşitli ve uygulamalı etkinlikler ile öğrencileri derste aktif kılabilceği gibi mesleğin ilk başlarındaki öğretmenler açısından da faydalanabilecekleri ve kendilerini geliştirebilecekleri birer rehberdir. Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2019) görüleceği gibi Türkçe ders kitapları; okudukları ve dinlediklerini anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak doğru ve güzel ifade edebilen, düşünme becerileri bakımından gelişmiş, millî ve evrensel değerler kapsamında farkındalık bilinci yüksek bireyler yetiştirebilmeyi hedeflemelidir. Öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dilsel ve bilişsel becerileri edinmelerine, etkili ve verimli iletişim kurmalarına, Türkçe dil bilinci ve sevgisiyle, gönüllü biçimde okuma ve yazma alışkanlığı kazanmalarına, Türk ve dünya kültürüne ait değerler vasıtasıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerine yardımcı olmalıdır. Bu anlamda ders kitaplarının bu özelliklere sahip biçimde ve çağdaş niteliklere uygun olarak hazırlanması önemlidir.

Ders kitaplarının sahip olmaları gereken birtakım özellikler bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve en önemlisi şüphesiz Türkçe Öğretim Programına uygun olmasıdır.

Eğitim durumlarının içerik ve kalitesi ile ders kitaplarının içerdikleri ve kalitesi arasında doğrudan ve anlamlı bir ilgi bulunur. Öğretim programları, ders kitaplarını aracı kılarak uygulanabilir. Bu nedenle öğretim programları ve ders kitaplarının uygunluk içinde olması gerekmektedir. Ders kitapları, ait olduğu dersin öğretim programını yansıttığı kadarıyla eğitim öğretim sürecine fayda sağlar. Diğer bir deyişle ders kitabı, programın hedef -kazanımlarına ne oranda uygun hazırlırsa, paydaşlara o denli faydalı olabilecektir. Ders kitapları, programın gerektirdiği strateji, yöntem ve teknikleri en iyi biçimde yansıtmalıdır (Kılıç ve Seven, 2002).

Bundan ötürü ders kitapları, öğretim programlarının ve aynı zamanda eğitim faaliyetlerinin başarı durumunu etkilemektedir. Sınıf içi uygulamalarda en yaygın olarak başvuru olan öğretim materyali ders kitaplarıdır. Bazı okullardaki materyal eksikliği, ekonomik olarak yetersizlik, sınıf mevcutlarının kalabalık olması gibi durumlarda ders kitapları, eğitim faaliyetlerinin

sürdürülebilirliğini sağlamada son derece önemli bir yere sahiptir. Ders kitaplarının eğitim uygulamalarında kullanım kolaylığı sağlaması, kolay edinilir olması gibi özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikleri ile ders kitapları, okullarda öğretmen ve öğrenciler tarafından işlevsel olarak kullanılmaktadır. (Kılıç ve Seven, 2002:26). Ders kitaplarının, örgün ve yaygın eğitim uygulamalarına dair seçimler hakkında önemli etkileri vardır. Bu etkiler, ders kitaplarının eğitim-öğretimdeki yerini ve önemini arttırmaktadır. (Tertemiz vd. 2011:34). Öğrenmenin sadece okul ortamında gerçekleşmediği, öğrencinin okul dışında da öğrenmeye ihtiyaç duyduğu düşünülürse öğretmenin rehberlik ve yol gösterme görevini, okul dışında ders kitapları yerine getirir (Kılıç ve Seven, 2002, s.25; Demirel ve Kıroğlu, 200, s.46). Başka bir ifadeyle ders kitapları, ders saatleri haricinde öğrenme ihtiyacı hissedildiğinde öğrencilerin her zaman başvurabilecekleri temel kaynaktır. Temel bilgilerin öğrenilmesinde ders kitabından faydalanılabilir. Aynı şekilde ders kitabının rehberliğiyle farklı ve çeşitli kaynaklardan da bilgi elde edilebilir. Ders kitapları, öğrenciye ders öncesi hazırlık ile yapılacak öğrenme etkinliklerine dair fikir sahibi olma fırsatı vermektedir. Öğrencinin öğrenmeye aktif katılımı, sınıf yönetiminde oluşabilecek birçok sorunu ortadan kaldırdığından dolayı ders kitapları istenilen sınıf ortamının oluşmasına katkı sağlar (Kılıç ve Seven, 2002, s. 23). Ders kitaplarının öğretim programlarını temsil etme, ekonomik ve uygulanabilir olma, eğitim faaliyetlerini büyük oranda belirleme, okul içi ve okul dışı etkinliklere olanak tanıma, kolay erişilebilir olma ile ideal sınıf ortamını yakalama özellikleri, çağın eğitim ve öğrenme anlayışlarını takip edebilmesi, ders kitaplarının eğitimdeki yeri ve kalıcılığını büyük oranda etkilemektedir. Bütün bu sayılanlardan hareketle ders kitaplarının, düzenli olarak değerlendirilmesi, eleştirilerek güncellenmesi elzemdir.

Ders kitapları, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlamakta ve belli periyotlarla da tüm paydaşların (ders kitabı yazarları, branş öğretmenleri, akademisyenler, veliler, ölçme değerlendirme uzmanları vb.) görüş ve önerileri doğrultusunda güncellenmektedir.

Eğitim alanındaki bilim insanlarının görüşlerine göre ders işleme sürecinde salt ders kitabına bağlı kalmak ne kadar yanlışsa ders kitabından bağımsız bir eğitim süreci yönetmek de o kadar yanlıştır. Nitekim ders kitapları, içerisinde programın önerdiği temalar, temalara uygun okuma ve dinleme metinleri, metinlere ve tema öğretimine yönelik etkinlik ve çalışmalar barındırmaktadır. Özellikle hazırlanan metinlerle öğrencilerin akıcı okuma ve dinleme becerilerini geliştirmeyi, hazırlanan etkinlikler ile de metinlere ilişkin olarak sunulan anlamlara öğrencilerin hâkim olmasını ve kazandırılmak istenen temayı kazanabilmelerini hedeflemektedir. Bütün bunlara yönelik olarak Türkçe ders kitapları eğitim durumlarının yürütülmesinde önemli işlevlere sahiptir.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programına göre Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın uygulanması sürecinde her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi öngörülmüştür. Bu temalardan "Erdemler", "Millî Kültürümüz", "Millî Mücadele ve Atatürk" temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur. Zorunlu temalar dışında verilen diğer temalar seçmeli olup ders kitaplarında yer alma durumları ders kitabı yazarlarınca belirlenecektir. Öğrenme öğretme sürecinde işlenmesi ve öğretim materyallerinde yer verilmesi öngörülen temalar ve bu temalarla ilgili konu önerileri verilmiştir.

Temaların öğrencilere kazandırılması noktasında ders kitaplarındaki metinler ve etkinliklerin önemli işlevlere sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkçe dersi beceriye dayalı bir derstir ve temalara dayalı öğretimin uygulanması sürecinde etkinlik kullanımı hayati öneme sahiptir. Etkinliklerle zenginleştirilmiş bir öğrenme-öğretme sürecinin

öğrencilerin edinmesi beklenen kazanımları desteklemesi, onlarda yer alacak öğrenme anlayışını desteklemesi ve pekiştirmesi, öğrenilenlerin farklı ortamlara aktarılması ve kalıcı olması bakımlarından önemli olduğu bilinmektedir. Türkçe dersi, öğrencilerin sözlü ve yazılı anlatımlarının desteklemesi en mümkün derstir ve dolayısıyla dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini destekleyecek temel dil becerilerini kapsamaktadır. Dolayısıyla ders kitaplarında yer alan seçmeli ve zorunlu temalar bağlamında hazırlanan etkinliklerde, Türkçenin dört temel dil becerisinin geliştirilmesine dayalı içeriklerin yer alması oldukça önemlidir. Etkinliklerin öğrenci merkezli olması, öğrencinin kendisini sürece dâhil hissettirmesi, öğrencinin yaş grubu, ilgi ve gereksinimlerine uygun içeriklere sahip olması, öğrencide üst düzey düşünme becerilerini geliştirici role sahip olması, öğrencilerde öğrendiklerini yaşama uyarlayabilme becerisi kazandırabilmesi, yaparak-yaşayarak öğrenmeye uygun olması, temaya ve beraberinde gelişen öğrenme anlayışlarına uygun olması, içerdikleri yönüyle çeşitlilik içermesi, çoklu zekâ türlerine uygun ve uygulanabilir olması gibi niteliklere sahip olması önemlidir.

Türkçe dersinde eğitim durumlarında tema öğretiminin uygulanması süreçlerinde hazırlanan içeriklerin temel dil becerilerinden bağımsız olması beklenemez. Buna göre tema öğretiminin hazırlandığı içeriklerde Türkçenin dört temel dil becerisinin dengeli ve yeterli birer dağılım göstermesi önemlidir. Buna göre; okuma ve dinleme becerileri alıcı dil becerileri iken; konuşma ve yazma becerileri verici dil becerileri olup becerilerin kazanılma sırası dinleme, okuma, konuşma ve yazma şeklindedir. Yine bu beceriler arasından okuma ve yazma becerileri, örgün anlamda kazanılan beceriler olup konuşma ve yazma becerileri ise iletişim süreçlerinde kazanılan beceriler şeklinde sıralanmaktadır.

Özbay (2014), bugün Türkçe öğretiminin; dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerinin geliştirilmesi hedefinin yanı sıra metinler arası düşünme, anlama, sınıflama, sıralama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi becerilerin geliştirilmesi bakımlarından da anlaşılması gerektiğini belirtmiştir. Bu becerilerin beraberinde dil bilgisi öğrenme alanının da bireyleri çağın gereklerine uygun olarak yetiştirme, iletişim becerilerini geliştirme ile gibi amaçları da bulunmaktadır. Türkçe Öğretim Programında (2018) programın tematik yaklaşıma uygun olarak hazırlandığı belirtilmiştir. Türkçe ders kitapları da bu yaklaşım temelinde hazırlanmaktadır. Temel dil becerilerinde yer alan kazanımlar, temalar aracılığıyla düzenlenmektedir. Metinlerin de temalara uygun olarak seçilmesi, her kitapta 8 tema ve her temada 3 okuma ile 1 dinleme metni yer alması gerektiği belirtilmiştir. Bu metinler vasıtasıyla verilen etkinliklerle de tema öğretiminin sağlanması amaçlanmıştır.

Türkçe öğretiminde 2004 senesinden itibaren yapılandırmacı yaklaşım esas alınmıştır. Günümüzde bireylerin(öğrenci) öğrenme süreçlerinde aktif katılım sağlanması, bilgiyi zihninde yapılandırması ve yorumlaması beklenmektedir. Bireylerde bu özelliklerin geliştirilmesi de çeşitli etkinliklerin uygulanmasıyla mümkündür. Türkçe öğretiminde, dil becerilerine dayalı etkinlikler, değerlendirme etkinlikleri ve metin ekseninde gelişen etkinlikler bireylerin bilgiyi yapılandırabilmesi ve programdaki beceri ve kazanımları edinebilmeleri anlamında değerlidir. Bütün bu sebeplerden hareketle Türkçe ders kitaplarında etkinlik temelli bir öğrenme süreci tasarlanmalı ve öğrencilerin çeşitli etkinliklerle buluşturulması sağlanmalıdır. (Çerçi ve Derman, 2016; Şahan ve Çerçi, 2018; MEB, 2005). Öğrencilere kazandırılması hedeflenen becerilerinin birden fazla temel beceriyi aynı anda destekleyebilecek etkinlikler ile gerçekleştirilmesi, birden çok becerinin birlikte desteklenmesine olanak tanıyacaktır.

Bütün bu sayılanlardan hareketle bu çalışma, MEB'e bağlı okullarda okutulan ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından incelenmesini amaçlamakta olup bu ana amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçları kapsamaktadır:

1. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından Türkçe programında belirlenmiş temalara göre dağılımı nasıldır?
2. Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
3. Türkçe ders kitaplarında tema öğretimine yönelik etkinliklerin dil becerileri bakımından dağılımı nasıldır?
4. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tema öğretimine yönelik hazırlanmış etkinliklerin ders işleniş sürecine göre (hazırlık, işleniş, ölçme –değerlendirme) dağılımı nasıldır?
5. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin, temaların öğretimi noktasında işlevsellik düzeyi nedir?
6. Temaların öğretimine dayalı olarak hazırlanmış etkinliklerin yönergeleri yeterince açık ve anlaşılır mıdır?
7. Tema bağlamında verilen etkinliklerin bağlı buldukları metinler, Türkçe programında belirtilen hangi konu önerisine işaret etmektedir?
8. Tema öğretimi bağlamında incelenen etkinlikler, Türkçe programında verilen temel dil becerilerinden hangi kazanımlar ile eşleşmektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan tema öğretimine yönelik etkinliklerin incelenmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışmada, bulguların tespit edilmesi, nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yürütülmüştür. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman incelemesi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği bir araştırmadır. (Yıldırım ve Şimşek, 2008)

Çalışmada MEB'e bağlı okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan temaların öğretimine yönelik etkinlikler incelenmiştir. Yapılacak çalışmaya en uygun yöntemin doküman analizi olacağı düşünüldüğünden çalışma, tarama modelinde ve doküman analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılacak tarama şeklinde ifade edilir. Doküman analizi ise çalışma konusu ile ilgili olağan kayıt, belge ve dokümanları bir araya toplayıp belirli bir sistematığe göre kodlamak ve işlemek olarak tarif edilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın başında çalışmanın örneklemini temsil edecek Türkçe ders kitapları belirlenmiştir. Ardından belirlenen ders kitaplarındaki tema öğretimine ilişkin etkinlikler, fişleme yöntemine uygun olarak belirlenmiştir. Etkinlikler, hazırlık soruları, tema sonu ölçme-değerlendirme soruları ve sonraki derse hazırlık çalışmaları, belirlenen amaç ve alt amaçlar doğrultusunda incelenerek ayrı dosyalar hâlinde kaydedilmiştir.

İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini, MEB bünyesindeki okullarda okutulmakta olan ve 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren kullanılmak üzere farklı yayınevleri tarafından yayımlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu araştırmada incelemeye dâhil edilen ders kitaplarına yönelik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1. *Araştırma Kapsamında İncelemeye Dâhil Edilen Türkçe Ders Kitapları Tablosu*

Adı	Yayın Evi	Basım Yılı	f
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-8	MEB	2021	1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-7	MEB	2021	1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-6	MEB	2021	1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-5	ANITTEPE	2020	1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-6	ATA	2021	1
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı-7	ÖZGÜN	2021	1
Toplam			6

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırma kapsamında incelemeye dâhil edilen ders kitapları; 5.Sınıf ANITTEPE Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı, 6.Sınıf MEB Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı, 7.Sınıf MEB Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı, 8.Sınıf MEB Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı, 6.Sınıf ATA Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı ve 7.Sınıf ÖZGÜN Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Ders Kitabı adlı ders kitaplarıdır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, MEB tarafından kullanılan Türkçe ders kitapları içerisinde araştırma örneklemi oluşturan ders kitapları bilimsel kaynaklar ve uzman görüşlerine uygun biçimde tespit edilmiştir. Çalışmanın sınırlılıklarını oluşturan bu kitapların belgesel kaynak taraması tekniğiyle incelenmesi ve bu kaynaklardan çalışmada analiz edilecek olan verilerin fişleme yöntemine uygun biçimde toplanması sağlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Mevcut çalışma, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından incelenmesine ilişkin hazırlanmıştır. Bu amaçla doküman incelemesi yöntemi kullanılarak ders kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir. Doküman analizi, çalışma konusu ile ilgili olağan kayıt,

belge ve dokümanları bir araya toplayıp belirli bir sistematığe göre kodlamak ve işlemek olarak tarif edilir. (Yıldırım ve Şimşek, 2008).

Türkçe ders kitaplarının okunduğu araştırmada veriler tümdengelsel içerik analizi tekniğine uygun biçimde toplanmıştır. Tümdengelsel içerik analizi, tümevarımsal içerik analizinin aksine verilen mevcut çerçevelere göre analize dayanır. (Patton, 2014: 453).

Konuya ilişkin araştırmanın örneklemini temsil edecek Türkçe ders kitapları belirlenerek tema öğretimine ilişkin oldukları düşünülen etkinlikler, fişleme yoluyla tespit edilmiştir. Ardından ders kitaplarında tema öğretimine dayalı etkinlikler, hazırlık çalışmaları, tema sonu ölçme-değerlendirme soruları ve sonraki derse hazırlık çalışmaları tema öğretimi açısından incelenmiştir. Belirtilen tüm bu bölümler, inceleme esnasında tespit edilerek ayrı dosyalara kaydedilmiştir. Ardından çalışma bağlamında belirlenen amaç ve alt amaçlara uygun biçimde elde edilen bulgular, sonuç-tartışma ve önerilere de eklenerek çalışmanın ilgili kısımlarında açıklanmıştır.

Bulgular

Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından Türkçe programında belirlenmiş temalara göre dağılımı nasıldır?” alt amacına ilişkin elde edilen bulgulara göre daha önce belirlenerek incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin Türkçe programında belirlenmiş zorunlu ve seçmeli temalara uygun bir dağılım gösterdiği görülmüştür. Buna göre incelenen ders kitaplarının tümünde yer alan tema öğretimine dayalı etkinliklerin 3 tema için programda belirlenen “Erdemler”, “Millî Kültürümüz” ile “Millî Mücadele ve Atatürk” adlı zorunlu temaların gözetilerek hazırlandığı, diğer 5 temaya ait etkinliklerin ise ders kitabı yazarlarınca seçmeli temalardan seçilerek yazıldığı belirlenmiştir. İncelenen ders kitaplarındaki etkinliklerin temalara olan dağılımı sınıf düzey düzeylerine göre kategorize edilerek analiz sonuçları verilmiştir. Buna göre;

Anıttepe-5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 13, Millî Kültürümüz temasından 15, Erdemler temasından 11 etkinlik olmak üzere toplam 39 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 78 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 117 olarak elde edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısı ise 324 olarak elde edilmiştir.

MEB-6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 17, Millî Kültürümüz temasından 18, Erdemler temasından 13 etkinlik olacak biçimde toplam 48 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 94 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 142 olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısı ise 234 olarak tespit edilmiştir.

MEB-7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 14, Millî Kültürümüz temasından 13, Erdemler temasından 12 etkinlik olacak biçimde toplam 39 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli

temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 69 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 108 olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısı ise 259 olarak gözlenmiştir.

MEB-8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 11, Millî Kültürümüz temasından 18, Erdemler temasından 10 etkinlik olacak biçimde toplam 39 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 59 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 98 olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısı ise 253 olarak belirlenmiştir.

ATA-6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 15, Millî Kültürümüz temasından 13, Erdemler temasından 13 etkinlik olacak biçimde toplam 41 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 75 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 116 olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısının ise 265 olduğu görülmüştür.

ÖZGÜN-7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan etkinliklerin Türkçe programındaki temalara dağılımı, toplam etkinlik ve temaya ilişkin tespit edilen etkinlik sayısı verilmiştir. Buna göre zorunlu temalar olan Millî Mücadele ve Atatürk temasından 5, Millî Kültürümüz temasından 13, Erdemler temasından 9 etkinlik olacak biçimde toplam 27 etkinlik tespit edilmiştir. Yine diğer seçmeli temalardan tespit edilen etkinlik sayısı 57 olup temaya ilişkin hazırlanmış toplam etkinlik sayısı 84 olarak tespit edilmiştir. Ders kitabındaki toplam etkinlik sayısı ise 268 olarak elde edilmiştir.

Tablo 2. *Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Etkinliklerin Türkçe Programındaki Temalara Dağılımı Tablosu*

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında Tanımlanan Temalar		Anıttepe-5	Meb-6	Meb-7	Meb-8	Ata-6	Özgün-7
Zorunlu Temalar	Erdemler	X	X	X	X	X	X
	Millî Mücadele ve Atatürk	X	X	X	X	X	X
	Millî Kültürümüz	X	X	X	X	X	X
Seçmeli Temalar	Birey ve Toplum	X	X		X	X	
	Okuma Kültürü		X	X			
	İletişim						
	Hak ve Özgürlükler						
	Kişisel Gelişim			X			X
	Bilim ve Teknoloji	X	X		X	X	X
	Sağlık ve Spor	X	X	X		X	
	Zaman ve Mekân				X		
	Duygular			X			X
	Doğa ve Evren	X	X		X	X	X
	Sanat			X		X	X
	Vatandaşlık	X			X		
	Çocuk Dünyası						

Tablo 2' ye bakıldığında alt amaca ilişkin olarak incelenen tüm yayın ve sınıf seviyesindeki ders kitaplarında Türkçe programında tanımlanmış zorunlu temalara yer verildiği, seçmeli temaların kitap yazarlarınca isteğe göre tercih edildiği, "İletişim, Hak ve Özgürlükler ile Çocuk Dünyası" seçmeli temalarına hiçbir seviye ve yayındaki ders kitabında yer verilmediği sonuçları tespit olunmuştur.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından sınıf düzeylerine göre dağılımı nasıldır?” alt amacına ilişkin elde edilen bulgulara göre daha önce belirlenen ve analiz edilen ortaokul 5, 6, 7 ve 8.sınıf seviyesindeki dersi kitaplarındaki etkinliklerin Türkçe programında verilen zorunlu ve seçmeli temalara uygun biçimde hazırlandığı tespit edilmiş ve temalar bağlamında incelenen etkinlik adetleri açıklanmıştır. Buna göre;

Anıttepe 5.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 39 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Birey ve Toplum, Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren ile Vatandaşlık temalarından toplam 78 etkinliğe yer verildiği ve Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı sonucu elde edilmiştir.

MEB 6.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 48 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Birey ve Toplum, Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren ile Okuma Kültürü temalarından toplam 94 etkinliğe yer verildiği ve Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı görülmüştür.

MEB 7.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 39 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Kişisel Gelişim, Duygular, Sağlık ve Spor, Sanat ile Okuma Kültürü temalarından toplam 69 etkinliğe yer verildiği ve kitapta Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı gözlenmiştir.

MEB 8.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 39 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Birey ve Toplum, Bilim ve Teknoloji, Zaman ve Mekân, Doğa ve Evren ile Vatandaşlık temalarından toplam 59 etkinliğe yer verildiği ve Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı bulgusu elde edilmiştir.

ATA 6.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 41 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Birey ve Toplum, Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Doğa ve Evren ile Sanat temalarından toplam 75 etkinliğe yer verildiği ve Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı tespit edilmiştir.

ÖZGÜN 7.sınıf Türkçe ders kitabında zorunlu temalar olan Erdemler, Millî Mücadele ve Atatürk ile Millî Kültürümüz temalarında toplam 27 etkinliğe yer verildiği; seçmeli temalar olan Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Duygular, Doğa ve Evren ile Sanat temalarından toplam 57 etkinliğe yer verildiği ve Türkçe programında verilen diğer temalara ilişkin etkinlik yer almadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Türkçe ders kitaplarında tema öğretimine yönelik etkinliklerin dil becerileri bakımından dağılımı nasıldır?” alt amacına ilişkin elde edilen bulgulara göre belirlenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinlikler, ilgili oldukları temaların öğretimi bağlamında incelenmiş ve etkinliklerin hangi temel dil becerisine yönelik olarak yazıldığı durumu tespit edilmiştir. Buna göre etkinliklerin sınıf seviyelerine göre temel beceriler bakımından dağılımı şöyledir:

Anıttepe 5.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en az yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucu elde edilmiştir.

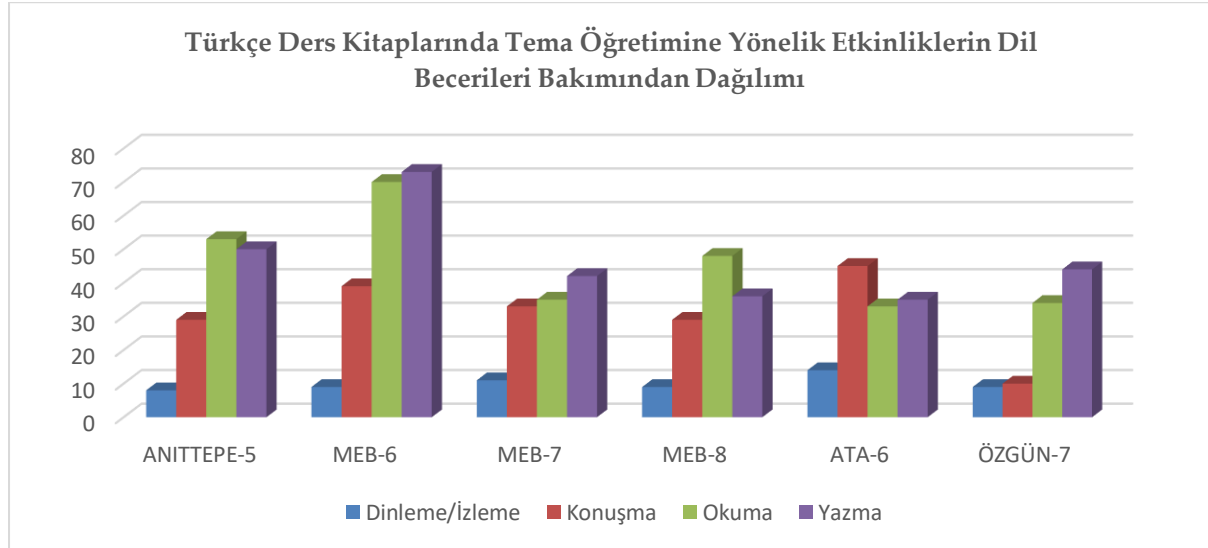
MEB 6.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en az yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucu tespit olunmuştur.

MEB 7.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

MEB 8.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en az etkinliğe yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucu tespit edilmiştir.

ATA 6.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en az yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

ÖZGÜN 7.sınıf Türkçe ders kitabında tema öğretimine ilişkin yazılmış olan etkinliklerin dört temel dil becerisine dağılımları verilmiştir. Buna göre etkinliklerde en yer verilen dil becerisinin dinleme olduğu ve en yoğun kullanılan dil becerilerinin okuma ve yazma oldukları sonucu elde edilmiştir.

Grafik 1. Türkçe Ders Kitaplarında Tema Öğretimine Yönelik Etkinliklerin Dil Becerileri Bakımından Dağılımı

Grafik 1’de Türkçe ders kitaplarında tema öğretimine yönelik etkinliklerin dil becerileri bakımından dağılımları verilmiştir. Buna göre çalışmanın örneklemini oluşturan tüm ders kitaplarında (ANITTEPE-5, MEB-6, MEB-7, MEB-8, ATA-6 ve ÖZGÜN-7) tema öğretimine ilişkin hazırlanmış olan etkinliklerde en az yer alan temel dil becerisinin dinleme olduğu, konuşma becerisinin etkinlik ağırlığının genel anlamda dinleme becerisinden yoğun olduğu, en yaygın kullanılan becerilerin ise okuma ve yazma oldukları sonuçları tespit edilmiştir.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tema öğretimine yönelik hazırlanmış etkinliklerin ders işleniş sürecine göre (hazırlık, işleniş, ölçme-değerlendirme) dağılımı nasıldır?” alt amacına ilişkin elde edilen bulgulara göre belirlenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tema öğretimine yönelik hazırlanmış etkinliklerin dersin hangi aşamasına uygun olduğu incelenmiştir. Buna göre incelenen ders kitaplarındaki tema öğretimine ilişkin hazırlanmış etkinliklerin her temanın başında yer alan “Hazırlık Çalışmaları” bölümleri haricinde dersin hazırlık bölümü ile ilgili çok az ilişkili olduğu ve etkinliklerinin pek çoğunun dersin işleniş bölümü içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuca göre ise her tema sonunda yer alan “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme Soruları” bölümleri dışında dersin ölçme-değerlendirme aşamasına dair tema öğretimine ilişkin bir etkinlik tespit edilememiş olup “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme” bölümlerinin de okuma ve yazma becerilerine yönelik dil bilgisi sorularından oluştuğu bulgusu elde edilmiştir.

Belirlenen ders kitaplarında incelenen tema öğretimine ilişkin etkinliklerden Türkçe dersinin dinleme/izleme ve okuma/anlama temel dil becerilerine ait olanların metin ekseninde cevaplanabilen etkinliklerden oluştuğu; konuşma ve yazma becerisine ait etkinliklerin ise metin ekseninden bağımsız cevaplanabilen etkinlikler oldukları görülmüştür. Buradan hareketle, etkinlik sorularının dinleme ve okuma becerisi için metin ekseninde cevaplanabilir olmaları, konuşma ve yazma becerisi için metinden bağımsız cevaplanabilir olmaları ve aynı zamanda öğrencilerden bağımsız ve yaratıcı ürünler ortaya koymalarını sağlayabilmeleri yönüyle de süreç değerlendirme yönünde tamamlayıcı olduklarını dolayısıyla dersin ölçme-değerlendirme sürecini dolaylı olarak destekledikleri sonucunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Türkçe ders kitaplarında tema öğretimine yönelik hazırlanmış olan etkinliklerin ders işleniş süreçlerine göre dağılımı noktasında çalışmanın örneklemini oluşturan ders kitaplarından tümü için dersin hazırlık aşamasına “Hazırlık Çalışmaları” bölümü haricinde kısmen yer verildiği, dersin işleniş bölümüne tümünde yoğun olarak yer verildiği, dersin ölçme-değerlendirme aşamasına ise “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme” bölümleri haricinde çok az yer verildiği ile “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme” bölümlerinin de okuma ve yazma becerilerine yönelik dil bilgisi sorularından oluştuğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin temaların öğretimi noktasında işlevsellik düzeyi nedir?” alt amacına göre, araştırma kapsamında belirlenen ortaokul Türkçe ders kitapları incelenerek tema öğretimi noktasında işlevsellik durumu değerlendirilmiştir.

Buna göre tema öğretimi noktasında yazılan etkinliklerin uygulanması sürecinde tam sonlarında yer alan “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme” soruları dışında dersin Giriş(Hazırlık)Bölümü’ nü yeterince kapsamıyor oluşu, doğrudan tema öğretimine dayalı etkinliklerin çoğunlukla verici dil becerilerine hitap ediyor olması ve bu etkinliklerdeki konuşma ve yazma temel dil becerilerine dayalı etkinliklerin yönergelerinin net bir çerçevede çizilmemiş olması, yazılan etkinliklerin çoğunun tema bağlamında seçilen okuma ya da dinleme/izleme metnine bağımlı ve metin merkezli cevaplanabilir olmaları, konuşma ve yazma etkinliklerinin çoğunun birbirini yineliyor izlenimi vermesi, etkinliklerin genelinin birbirinin tekrarı izlenimi vermeleri, yazma ve konuşma etkinliklerinin hazırlanma sürecinde öğrencinin sınıf seviyesine dayalı anlamlı bir farklılığa gidildiği yönünde tespitite

bulunulamaması, etkinliklerin genelinin birden fazla temel dil becerisi ve birden fazla kazanım numarasını ilgilendiriyor olması, ders kitaplarında Türkçe Dersi Öğretim Programında belirlenen temalardan bazılarında hiç yer verilmemesi, etkinliklerin Türkçenin okuma, dinleme/izleme, konuşma ve yazma temel dil becerilerine homojen bir dağılım göstermediği, yazma ve konuşma etkinliklerinden bazılarının yönergelerinin net bir çerçevede çizilmemiş olmaları, “Hazırlık Çalışmaları” ve “Sonraki Derse Hazırlık Çalışmaları” bölümlerinde daha çok konuşma becerisine yer verilmesiyle birlikte diğer dil becerilerinin sayıca az olduğu, “Tema Sonu Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları” bölümlerinin daha çok okuma ve yazma becerilerine hitap ediyor olmaları ile Türkçenin dil bilgisi konularını ölçmeye dayalı olmaları gibi bulgular nedeniyle işlevsellik noktasında bahsedilen hususlarda geliştirilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akyol’un lisansüstü çalışmasındaki temalarda, genel olarak değer kazandırmaya dönük etkinliklerin, dil becerisi ve metin çözümlemesine dönük etkinliklerden sayıca daha az oldukları bulgularına ulaşılmış olması, çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Tema öğretimine dayalı etkinliklerin işlevsellikleri alt amacından hareketle özellikle MEB’in ders kitaplarında yer alan metni okuma ve anlamaya ilişkin etkinliklerde ve etkinliklerin yönergelerinde öğrencilerin yaratıcı ve özgün biçimlerde yorumlayabilecekleri etkinliklerin sayıca daha fazla oldukları(Örn: MEB 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s. 14, 2.Etk.); incelenen diğer yayınların ders kitaplarında yer alan etkinlik yönergelerinin ise metin ve etkinlik ekseninde yanıtlanabilir aynı zamanda spesifik ve sınırlı cevaba ulaşılır durumda etkinlikler oldukları görülmüştür.(Örn: ATA 6.Sınıf Türkçe Ders Kitabı, s.13, 3.Etk.)

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Temaların öğretimine dayalı olarak hazırlanmış etkinliklerin yönergeleri yeterince açık ve anlaşılır mıdır?” alt amacına ilişkin elde edilen bulgulara göre tema öğretimine dayalı etkinliklerin incelenmesi sonucu etkinlik yönergelerinin genelinde açık ve anlaşılır bir dil ve ifadeye sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak özellikle ANITTEPE-5, MEB-6, MEB-7 ve MEB-8.sınıf Türkçe ders kitaplarında incelenen konuşma ve yazma temel dil becerileri bağlamında hazırlanan etkinliklerin yüzde otuzunda konuşma ve yazma etkinlik yönerge çerçevelerinin net bir çerçevede çizilmemiş olmaları, etkinliklerin yanıtlanabilmeleri anlamında çok genel ifadelerle sahip olmaları ile sınırları net bir çerçevede çizilmediğinden cevaplanma sürecinde öğrencilerin zihinlerinde karışıklık oluşturabilecekleri sebebiyle daha açık ve öğrenciden isteneni daha belirgin hâle getirilebilecekleri hususunda sonuçlara ulaşılmıştır.(Örn. Ek: 2, Ek: 4, Ek: 6, Ek:8)

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

“Tema bağlamında verilen etkinliklerin bağlı buldukları metinler, Türkçe programında belirtilen hangi konu önerisine işaret etmektedir?” alt amacına ilişkin olarak çalışmanın araştırma nesnesini oluşturan ders kitapları, temalar ve metinler bağlamında incelenmiş ve metinlerin Türkçe programında belirtilen konu önerilerine uygun biçimde hazırlandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen ANITTEPE-5, MEB-6, MEB-7, MEB-8, ATA-6 ve ÖZGÜN 7.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki zorunlu ortak temalar, Türkçe programında belirlenen alt temalar bakımından incelenmiş ve temalar bağlamında verilen okuma ve dinleme metinlerinin programdaki konu önerilerine uygun biçimde yazıldıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarında her metnin bulunduğu tema ve alt temalara uygun olması beklenir fakat metinlerin bazıları buldukları temayla tamamen ilgisizken bazıları ise kısmen ilgili olabilmektedir.

İncelenen etkinlikler ve metinlerden elde edilen bir başka bulgu da 7.alt amaca yönelik olarak Türkçe programında belirlenen konu önerilerine-alt temalar- ilişkin olarak programın, temalar bağlamında niceliksel olarak özellikle bir belirleme yapmamış olması dolayısıyla bazı konu önerilerine temalar ve metinlerde daha yoğun yer verilirken bazılarının daha az yer aldıklarıdır. Buna yönelik olarak programın temalar bağlamında hangi konu önerilerine ne sıklıkta yer verileceğine ilişkin bir açıklama yapması, ihmal edilen alt temaların da kitaplarda yer alması sayesinde alt temaların dağılımında homojen bir dağılım oluşmasını sağlayacaktır.

Yine temalar bağlamında kitaplarda verilen metinler ve etkinliklerin uygulanma süreçlerinde teknoloji desteği alınması ile farklı alanlarda paydaşlarla işbirlikli çalışma içinde olunması öğrencilerin deneyimleyebilecekleri etkinliklere başvurulması, tema öğretimin daha kalıcı hâle getirebilecektir.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular:

Çalışmanın örneklemini oluşturan ders kitaplarında tema öğretimi bağlamında incelenen etkinliklerin Türkçe programında hangi kazanımlar ile eşleştikleri incelenmiş ve tablolar hâlinde verilmiştir. Buna göre her ders kitabı ve içerdikleri etkinlikler kendi özelinde tema bağlamında Türkçenin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma temel dil becerilerine ilişkin eşleştikleri kazanımlar ile verilmiş olup kazanımların tekrar etme sıklıkları verilmiştir.

Anıttepe 5.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 14, konuşma alanında toplam 25, okuma alanında toplam 45, yazma alanında toplam 33 kazanımın yer aldığı, tüm temel dil becerilerinde kazanımların bazılarının tekrar ettiği, Erdemler ve Millî Mücadele ve Atatürk temalarında dinleme/izleme becerisine yer verilmediği tespit edilmiştir.

MEB 6.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 21, konuşma alanında toplam 33, okuma alanında toplam 60, yazma alanında toplam 52 kazanımın yer aldığı, tüm temel dil becerilerinde kazanımların bazılarının tekrar ettiği sonuçları elde edilmiştir.

MEB 7.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 23, konuşma alanında toplam 22, okuma alanında toplam 37, yazma alanında toplam 46 kazanımın yer aldığı, tüm temel dil becerilerinde kazanımların bazılarının tekrar ettiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

MEB 8.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 18, konuşma alanında toplam 22, okuma alanında toplam 50, yazma alanında toplam 53 kazanımın yer aldığı, Vatandaşlık temasında dinleme/izleme etkinliğine rastlanmadığı, tüm temel dil becerilerinde kazanımların bazılarının tekrar ettiği sonuçları elde edilmiştir.

ATA 6.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 17, konuşma alanında toplam 36, okuma alanında toplam 20, yazma alanında toplam 43 kazanımın yer aldığı ve bazı kazanım numaralarının birden fazla tekrar ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

ÖZGÜN 7.sınıf Türkçe ders kitabında verilen 8 temada dinleme/izleme alanında toplam 8, konuşma alanında toplam 15, okuma alanında toplam 21, yazma alanında toplam 23 kazanımın yer aldığı, Kişisel Gelişim temasında konuşma etkinliğine rastlanmadığı, Duygular ile Millî Mücadele ve Atatürk temalarında dinleme/izleme etkinliğine rastlanmadığı sonuçları elde edilmiştir.

İncelenen ders kitaplarında temalar ve konu önerilerine ilişkin özel kazanımların belirlenmediği ve tema öğretimine dayalı etkinliklerin de temel dil becerileri için belirlenmiş kazanımlarla değerlendirildikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sonuç

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından Türkçe programında belirlenmiş temalara göre dağılımının Program'da belirlenen zorunlu ve seçmeli temalara uygun bir dağılım gösterdikleri tespit edilmiştir. "İletişim, Hak ve Özgürlükler ile Çocuk Dünyası" adlı seçmeli temalarının incelenen hiçbir sınıf seviyesi ve yayında tespit olunamadığı ve Program'daki temaların tümüne ders kitaplarında dengeli bir biçimde yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin tema öğretimi açısından sınıf düzeylerine göre dağılımının her sınıf seviyesinde zorunlu temalara dikkat edildiği ancak verici dil becerileri bağlamında hazırlanan etkinliklerde sınıf seviyesi bakımından anlamlı bir farklılık olması sonuçlardan hareketle etkinliklerin sınıf seviyesi gözetilerek nitel ve nicel anlamlarda anlamlı birer farklılık göstermesi gerektiği sonucu elde edilmiştir.

Türkçe ders kitaplarında tema öğretimine yönelik etkinliklerin dil becerileri bakımından dağılımına bakıldığında doğrudan tema öğretimine ilişkin etkinliklerin genelinde konuşma ve yazma becerisine dayalı olduğu; metin eksenli etkinliklerin ise okuma/anlama becerisine yönelik hazırlanmış oldukları ile etkinliklerde dinleme becerisinin yoğunluğunun oldukça az olduğu ve dil becerileri anlamında homojen birer dağılıma sahip olmadıkları tespit edilmiştir.

Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tema öğretimine yönelik hazırlanmış etkinliklerin ders işleniş sürecine göre (hazırlık, işleniş, ölçme-değerlendirme) dağılımlarının dersin işleniş bölümünde yığıldığı ile hazırlık ve sonuç bölümlerinde geliştirilebileceği sonucu elde edilmiştir.

Bu çalışmada incelenen ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin temaların öğretimi hususunda dersin özellikle giriş(hazırlık)bölümünü yeterince kapsamadığı sonucu elde edilmiştir. Doğrudan tema öğretimine dayalı etkinliklerin çoğunlukla verici dil becerilerine hitap ediyor olup bu etkinliklerin yönergelerinin net bir çerçevede çizilmemiş olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Tema öğretimine ilişkin yazılan etkinliklerin çoğunun tema bağlamında seçilen okuma ya da dinleme/izleme metnine bağımlı cevaplanabilir olduğu ile konuşma ve yazma etkinliklerinin çoğunun birbirini yineliyor izlenimi verdiği, etkinliklerin genelinde birbirinin tekrarı izlenimi oluşturduğu ve öğrencileri sıkabileceği bulgusu tespit edilmiştir. Yazma ve konuşma etkinliklerinin yönergelerinde sınıf seviyesine yönelik anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Etkinliklerin genelinde birden fazla temel dil becerisine hitaben yazılmış olmasıyla birlikte birden fazla kazanım numarasını ilgilendiriyor olması gibi bulgular sebebiyle etkinliklerin tema öğretimi hususunda işlevsellik noktasında geliştirilebilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen tüm ders kitapları için temaya dayalı etkinliklerden Türkçenin verici dil becerilerine ait olanların öğrencileri tema öğretimi noktasında duyuşsal yönden besleyebilecek; drama, rol yapma, empati tartışma, işbirlikçi öğrenme, örnek olay, eğitsel oyun, gezi-gözlem vb. yöntem ve tekniklere daha çok ağırlık verecek biçimde hazırlanması ve etkinliklerde teknoloji desteği alınması gerektiği belirlenmiştir.

Temaların öğretimine dayalı olarak hazırlanmış etkinliklerin yönergelerinin açıklığı noktasında tema öğretimine dayalı etkinliklerin incelenmesi sonucu etkinlik yönergelerinin genelinde açık ve anlaşılır bir ifadeye sahip oldukları; yalnızca konuşma ve yazma temel becerilerine dayalı olarak

hazırlanan etkinliklerin bazılarında konuşma ve yazma yönergelerinin yeterince açık yazılmaması olmaları nedeniyle daha açık hâle getirilebilecekleri sonuçları elde edilmiştir.

Temaların öğretime yönelik olarak hazırlanmış olan etkinliklerin bağlı oldukları metinlerin Türkçe programında verilen hangi konu önerileri-alt temalar ile eşleştikleri konulu amaca yönelik olarak ders kitaplarında her tema altında yer verilen okuma ve dinleme metinlerinin programın işaret ettiği konu önerilerine uygun biçimde yazıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Programın temalar bağlamında niceliksel olarak özellikle bir belirleme yapmamış olması dolayısıyla bazı konu önerilerine temalar ve metinlerde daha yoğun yer verilirken bazılarının kitaplarda daha az yer aldıkları sonuçlarından yola çıkarak programın temalar bağlamında hangi konu önerilerine ne sıklıkta yer verileceğine ilişkin bir açıklama yapmasının, ihmal edilen alt temaların da kitaplarda yer alabilecek olmasına olanak tanınması sayesinde alt temaların dağılımında homojen bir dağılım oluşmasını sağlamış olacağı söylenebilir. Temalar bağlamında kitaplarda verilen metinler ve etkinliklerin uygulanma süreçlerinde teknoloji desteği alınması ile farklı alanlarda paydaşlarla işbirlikli çalışma içinde olunması ve öğrencilerin deneyimleyebilecekleri etkinliklere başvurulması, tema öğretiminin daha kalıcı öğrenme ortamları ile uygulanmasına yardımcı olacaktır. Yine MEB'in ders kitabı yazarlarına kendi temalarını tanımlama hakkı vermesi de metinlerin tema ve alt temalara uyumsuzluk probleminin önüne geçebilecektir.

Temaların öğretimi noktasında hazırlanan etkinliklerin Türkçe programındaki hangi temel beceriler ve kazanım numaraları ile eşleştikleri hususunda ise etkinliklerin karşılık buldukları temel dil becerileri olan dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma ile her sınıf seviyesinde bu alanlara yönelik olarak verilen kazanım numaralarına uygunluk gösterdikleri ile bazı temalardaki etkinliklerde belli kazanımların birden fazla yer alırken bazılarının ise yer alamadıkları sonuçları elde edilmiş ve ulaşılan sonuçlar tablolar şeklinde gösterilmiştir. Yine Türkçe programında tema ve alt temalara ilişkin özel kazanımlar yer almadığı sonucundan hareketle temalar ve konu önerilerine ilişkin kazanımların Türkçe programında belirlenecek olmasının tema öğretimi süreçlerini destekleyerek kolaylaştıracağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışmada 5, 6, 7 ve 8.sınıf ortaokul Türkçe ders kitapları incelenmiştir. Konuyla ilgili sonraki benzer çalışmalarda incelenen ders kitabı adet ve yayın çeşidi bakımından zenginleştirilebilir.

Çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki tema öğretime ilişkin etkinlikler, belirlenen amaç ve alt amaçlara göre analiz edilmiştir. Konuya ilişkin yapılacak sonraki çalışmalar ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki seçilen okuma ve dinleme metinlerini ve serbest okuma metinlerini tema öğretimi bağlamında analiz edebilir.

İncelenen ders kitaplarından elde edilen bulgular ve sonuçlara göre ders kitabı yazarlarına yönelik ders kitaplarındaki etkinliklerin metin ekseninde cevaplanabilen ve metinden bağımsız cevaplanması mümkün olan etkinlikler ve aynı zamanda tema öğretime ilişkin olarak öğrencileri aktif tutarak onlardan orijinal çıktılar elde edilebilir etkinlikler bakımından Türkçenin temel dil becerilerine homojen birer dağılım gösterecek şekilde yazmaları önerilebilir. Aynı zamanda MEB haricindeki özel ders kitabı yayınlarında öğrencilerin aktif katılımını mümkün kılan ve onlara serbest yorum gücü tanıyan etkinliklere yer verilebilir.

Araştırma konusu olan çalışma üzerine öğretmen görüşlerine başvurularak elde edilen sonuçlar üzerinden güncel analizlere ulaşılabilir.

Kaynakça

- Akyol, Ş. (2010). *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Sevgi Temasının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Alkış Küçükaydın, M. (2013). *İlköğretim 3. sınıf Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitabının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygunluk düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Arı, G. (2010). Türkçe ders kitaplarında fiziksel ve biçimsel görünüm. H. Ülper (Editör), *türkçe ders kitabı çözümlenmeleri* (s. 39-52). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Akyol, H. (2010). Dil bilgisi ve imlâ. L. Küçükahmet, (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu: Türkçe* (2. baskı) içinde (s.17). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bircan, M. A. (2014). *İlkokul 1. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitabı ve kılavuz kitabının yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına uygunluk düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Canpolat, Ö. (2019). *5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tema ve konu uygunluğunun öğretmen görüşlerine göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzincan.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu alanı ders kitabı incelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çerçi, A. (2013). *Konuşma eğitiminin telaffuz vurgu ve tonlama konularının dinleme destekli öğretimi*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Çerçi, A. ve Derman, S. (2016). Türkçe dersi etkinliklerine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anadili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 461-473.
- Çevik, A. & Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286
- Çomak, G. (2009). *İlköğretim kurumlarının 6. sınıflarında okutulan yeni müfredata uygun Türkçe ders kitaplarının şekil ve içeriği, öğretmen kılavuz kitaplarında önerilen sorular üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Demirel Ö. ve Kiroğlu K. (2006). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (2. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Güneş F. (2002). *Ders kitaplarının incelenmesi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Hayırsever, F. (2010). *Sosyal bilgiler ders, öğretmen kılavuz ve öğrenci çalışma kitaplarının sosyal bilgiler öğretim programında kazandırılması hedeflenen 51 temel beceriler açısından değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Karataş, A. G. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin etkinlik algıları ve etkinlik geliştirme/uygulama durumlarına yönelik bir inceleme*. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2002). *Konu alanı ders kitabı incelemesi* (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2005). *İlköğretim Türkçe dersi (1-5. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi.
- MEB (2019). *Türkçe Dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.

- Özbay, M. (2014). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II* (6. baskı). Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 64, 563-580.
- Şahan, N. ve Çerçi, A. (2018). Türkçe dersi etkinliklerine yönelik algı ölçeği geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 411-430.
- Şen, Ü. (2008). *6.sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilettiği değerler açısından incelenmesi*. Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, KKTC.
- Tekeli Yıldızhan, N. (2010). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretmen kılavuz kitabının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2011). Ders kitabı ve eğitimdeki önemi. L. Küçükahmet, (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu* (3. baskı) içinde (s.34). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk Dil Kurumu. (TDK). (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı. (2019). MEB, Ankara.
- Yıldırım, A., & Simsek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.